

een die der gehoorzame liefde zijn. Want onderzocht moet worden naar gehoorzaamheid aan de geboden, b.v. inzake Schriftteerbieding, inzake het eerste gebod. En daarin moet dan voorts de geloovige het radikalisme der geloofshelden gaan toonen: alles of niets; alleen de Christus; niet dit, en óók nog wat anders; niet Hij de grond, en ook nog iets anders een grondje der zaligheid.

Het gaat mij nu niet meer om de vraag, of dit Schatboek Ursinus' meening juist weergeeft (zie de ontstaanswijze van het boek), en ook niet over de vraag, of hij een juiste exegese van 2 Cor. 13:5 geeft. Ik vermoed zelfs, dat hij van het „in Christus gevonden“ een andere exegese zal hebben gegeven dan Prof. Grefdanus b.v. Er zal geen enkel gereformeerd theoloog ooit gevonden worden, of hij knoopt wel eens goede gedachten aan bepaalde teksten vast, die nu niet precies daár staan. Maar daarover loopt het niet. Het gaat om de gedachten zelf, afgedacht van het Schriftbewijs op één bepaald puntje.

En als ik die gedachten van Ursinus lees, en op me in laat werken, dan zucht ik: hoe komt het toch, dat sommigen wantrouwen zaaien tegen menschen, die precies hetzelfde zeggen? Onderscheiden ze niet meer? Veroordeelen ze „consequenties“, die alleen hun eigen overhaasting of anders hun theologisch onvermogen ten onrechte vastkoppelt aan wat zij lezen? Ik vrees, dat we door sommigen in achterwaartsche beweging geleid worden; dat we er niet op vooruitgaan, doch er op achteruitgaan. En dat sommigen uit angst voor wat hun nieuw lijkt, doch inderdaad oud is, niet meer weten, wat die helden van den reformatietijd nu eigenlijk hebben gezegd en geschreven. Er wordt tegen het Schatboek geschreven, vooral door wie zich er op beroepen tegen broeders, die ze niet verstaan.

Over Ursinus' meening de volgende week nog iets naders. K. S.

Hoe men in Duitsland over Mussert denkt.

In de „Reichswart“, 7 Nov. 1936, weekblad voor nationale onafhankelijkheid en Duitsch socialisme, welk orgaan in den titel een groot hakenkruis voert, komt een artikel voor onder den titel: „Musserts Auffassung“. Het loont de moeite, even een oog in dit nummer te slaan.

Musserts beweging wordt met welgevallen begroet: 70.000 leden en een groot getal „aanhangers“ in alle deelen des rijks. Van brochure I en II (Program met Toelichting) wordt een overzicht gegeven; onze aandacht valt hierbij bijzonder op het punt: opvoeding der jeugd van staatswege. Brochure V (de jongste) heet interessant, en een bewijs, dat Mussert „weltanschaulich“ denkt, en zich aansluiten wil bij de traditie der Nederlanden. Dat die traditie calvinistisch bepaald is, zal deze auteur wel niet weten. Evenmin als — blijkbaar — de elite der N.S.B. Ook brochure IV wordt met ingenomenheid begroet. De onderstelling, dat het ideeëncomplex uit Duitsland zou stammen, heet — zoo lezen we — bij Mussert: landverraad... Het fascisme is historisch aan de orde van den dag en biedt den eenigen uitweg uit de dreiging van het bolsjewisme. En wat Mussert over plaats en betekenis van het christendom zegt, wordt interessant en typeerend genoemd.

En de Joden? Het jodenvraagstuk? Mussert wil de jodenkwestie zien in samenhang met de christelijke opvatting, zoo constateert de schrijver, en daarom staat hij (Mussert) afwijzend tegenover het radicale rassenantisemitisme. Merkwaardig is dan de kritiek van den Duitschen schrijver: deze aansluiting aan de christelijke opvatting brengt Mussert tot bedenkelijke consequenties. Hij deelt de Joden in drie groepen in:

1. nationaal-voelende Nederlanders van joodsche afstamming;
2. orthodoxe Joden, die men als gast dulden kan;
3. ras-Joden met bewuste afzonderings-tendenzen.

Groep 1 ging op in het Nederlandsche volk, zegt Mussert, en mogen daarom ook leden der N.S.B. worden. En dat bevalt den Duitschen confrater maar matig. Hij merkt op: indien Mussert de ongelijkheid der rassen erkent als van God gewild, dan is het toch wel merkwaardig, dat hij geen bezwaar inbrengt tegen de vermenging van joodsch met Neerlandisch bloed. De leider der N.S.B. probeert zijn christelijke overtuiging te combineren met de nieuwe wereldbeschouwing der 20e eeuw. Maar — zoo werpt hij tegen — christendom en nationaal-socialisme gaan juist in de rassenkwestie uit elkander, en dus kiest Mussert hier de verkeerde partij. Het staat te vreezen, dat Mussert in Nederland de „volksvernieuwing“ zal ombuigen in de richting van het roomsch-katholicisme. Evenwel — daar staat, gelijk de schrijver (Gerhard Stödtner) opmerkt — het feit tegenover, dat juist de roomsche geestelijkheid in Nederland een campagne tegen het nationaal-socialisme heeft geopend. Mussert ziet inmiddels over het hoofd, dat een zoodanige rassendoorenmenging ontzaglijke morele en biologische schade brengt. De tijd zal leeren, of Mussert niet op een goeden dag, evenals Sir Oswald Mosley, zijn standpunt ten aanzien van de jodenkwestie zal dienen te herzien. Want het gevaar is lang niet denkbeeldig, dat niet alleen de roomsche kerk, maar ook het jodendom de kans aangrijpen zal, op een bepaald plekje van den aardbodem de nationale „ontwaking“ lam te slaan door een uithollingsproces van binnen uit.

De korte samenvatting van dit artikel bewijst dus, dat de Duitse vrienden op dat heel kleine restje van christelijke bezinning, dat in de N.S.B.-papieren nog aan het woord komt, nog aanmerking maken. Zij verwachten, dat men het toch niet zal kunnen volhouden.

Wij vreezen het ook. Want de mildere beoordeling van het jodendom — of liever van enkele groepen van Joden — is niet eens opgekomen uit het christelijke geloof zelf, en geen document van gehoorzaamheid aan de Schrift. Zij houdt alleen rekening met het historisch geworden, — voorzoover het Mussert aanstaat, wel te verstaan.

K. S.

Een boek voor onze meisjes.

„Een zomer van Let Verhage“, door Nel van der Vlis. — Uitgave van J. H. Kok, Kampen.

De tijd ligt nog niet zoo heel ver achter ons dat dergelijke boeken, bestemd voor onze jonge meisjes van 15—18 jaar, bijna nitsluitend geschreven werden door oudere dames-auteurs.

Wat daarvan de gevolgen waren laat zich gemakkelijk raden. Aan hoeveel auteurs gelukt het werkelijk, zich te „steken in de huid van een ander“? En dat schijnt vooral het geval te zijn waar het bovengenoemde jongemeisjes-lectuur betreft.

De meeste van deze boeken muntten dan ook uit door een zekere goedbedoelde welwillendheid, een gebaar-van-boven-af, vertoond door iemand die het, o zeker, goed met de jeugd meende. Maar dat de paedagogische strekking er meestal vrij dik bovenop lag, is te verstaan.

Gelukkig is dit de laatste jaren anders geworden. Onze Christelijken uitgevers komt de eer toe, dat ze voor dit bepaald genre boeken de krachten hebben gevonden, die er geschikt voor zijn. En dan denken we vooral aan Nel van der Vlis, die ons de laatste jaren een stelletje mooie, frissche meisjesboeken gegeven heeft.

In het werk van Nel van der Vlis zit groei. De wat al te bakvisch-achtige toon van haar eerste boek, „Fré's meisjesjaren“, is uitgegroeid tot een vlotte, pakkende manier van schrijven. En het overtuigende van haar werk is dat deze schrijfster zich niet forceert om „jong“ te zijn.

De figuur van Let Verhage schijnt de schrijfster lief te zijn. Haar vorige boek, „Herrie-Let“, geeft Let's schoolleven weer. In het boek dat voor ons ligt is Let's zorgeloze schoolperiode voorbij. Om haar ouders te steunen heeft ze alle studieplannen moeten opgeven, en ze werkt als „krullenjongen van de menceers“ op een kantoor, voor f20,— in de maand.

Ongetwijfeld heeft voor jonge meisjes de beschrijving van het schoolleven veel aantrekkelijks. Maar het is een gevaarlijk genre. Hoe gauw raken we niet verzeild in een aaneenschakeling van school-voorvalletjes, die een boek zoo gemakkelijk vlak en zouteloos kunnen maken.

Let Verhage, op haar eenvoudige plaatsje, vecht mee in het leven. Ze doet dat zoo frisch en natuurlijk, dat we bij het zien van haar zonnig gezicht op het omslag zeggen: „ja, zóó is ze“.

Haar f20,— is een zeer welkome bijdrage in de beurs van haar vader. Hoe licht had de schrijfster hier aanleiding kunnen vinden voor sentimentele tirades over offers. Let „offert“ niet. Haar daad is een doodgewone handeling. Als ze aan het eind van de maand het zorgelijke gezicht van haar vader ziet opklaren, voelt ze steeds „Dát is meer waard dan de studie“.

Het gezin Verhage is een Christelijk gezin. Sterk is de band die de kinderen aan de ouders en aan elkaar bindt. Sterk is ook de gezinsfeer, die Let's vriendinnen en vrienden naar het Verhage-huis trekt.

Dat het de schrijfster gelukt om, zonder een bepaalde compositie, onze aandacht zóó vast te houden, is een bewijs voor de vlotheid van haar werk. Let zit op kantoor. Let gaat eens naar haar vriendin in Amsterdam, en in den zomer maakt ze haar tocht met „de Kraai“. Dat is alles. Ze is een trouwe kameraad, óók voor het vluchtige kantoor-kind Tilly, dat zoo heelemaal haar type niet is.

Let beleef in dit boek ook haar roman. Daar is het een jongemeisjes-boek voor. Hoe frisch is de beschrijving van de groeiende liefde tusschen Let en Koois! Twee spontane jonge menschen, die onbewust naar elkaar toe groeien in die zonnige zomerdagen. De proporties zijn hier niet uit het oog verloren. Let blijft Herrie-Let, ook tegen „Kobusie“.

Allicht zal men hier en daar in recensies opmerkingen maken over den dialoog. Let en haar vrienden bedienen zich niet van een salontaaltje.

Ik herinner mij in dit verband iets, wat ik eenigen tijd geleden in een Christelijk Vrouwen-tijdschrift las. Mevrouw van Hoogstraten-Schoch, de redactrice van dat tijdschrift, slaakte naar aanleiding van Rie van Rossum's „Cinderella“ de verzuchting: „Wat voor taaltje spreken deze jonge menschen toch tegen elkaar! Onbeschaafd, ruw, en in ieder geval geen zuiver Nederlandsch“.

Maar kan men dan van jonge menschen tusschen 15 en 20 jaar verwachten, dat ze zullen converseeren als midden-vijftigers? Zoo min men van een

hoeren-daggelder een woordenkeus verwacht als van een bank-directeur, mag men van de jeugd verlangen dat ze een omgangstoon heeft boven haar leeftijd. Het is juist de verdienste van veel onzer Christelijke jeugdschrijvers, dat ze de jeugd in dit opzicht recht laten wedervaren, en ze in natuurlijke woorden laat spreken. Waar vond men dat twintig jaar geleden? Ik herinner mij daar een voorbeeld van uit een ouderwetsch boekje dat ik als kind las, en dat ook bestemd was voor denzelfden leeftijd als „Een zomer van Let Verhage“.

In dat boekje, „de Boerendeern“ heette het, laat het jonge meisje dat hoofdpersoon is aan haar „vrijertje-in-spé“ de stallen zien. En als ze dan bij de schapen zijn aangeland, laat de schrijver zijn heldin in allen gemoede vragen: „Willem, zijt gij ook een schaapje van den Goeden Herder?“

Zie, dat was de dialoog die we twintig jaar geleden in onze jeugdboeken slikken moesten!

We zijn Nel van der Vlis dankbaar voor dit boek. Omdat het goed is, omdat het Christelijk is, en dus omdat het „echt“ is.

M.

Gr. GILHUIS-SMITSKAMP.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

Tegen het Volksfront.

Er verschijnen in den laatsten tijd veel nauwkeurige berichten omtrent den werkelijken toestand in het hedendaagsche Rusland. De vergelijking van het levenspeil in den bolsjewistischen heilstaat met dat in de randstaten, waarover we een vorig maal schreven, viel volkomen ten nadeele van de Sovjet-Republiek uit. De mededeelingen van den heer Sidney J. van den Berg, die op het oogenblik zeer de aandacht in de pers trekken, bewijzen dat het oordeel van den correspondent der „Neue Freie Presse“, die de bedoelde vergelijking maakte, in alle opzichten juist is geweest. De toestanden zijn na een bijna twintigjarig Sovjet-bewind eenvoudig verschrikkelijk!

De Boerkoel, die op het oogenblik in „De Standaard“ een boeiend verslag van zijn Russische reis geeft, bevestigt op zijn beurt weer de juistheid der waarnemingen van den genoemden industriël Prof. de Quay, de bekende Roomsche econoom, komt bij een analyse van het tweede Russische vijfjarenplan eveneens tot de conclusie, dat de huidige levensstandaard in de Sovjet-Unie nog zeer laag is. Zelfs de Amerikaanse correspondent, Louis Fischer¹⁾, die door het tijdschrift „Rusland van heden“ naar voren geschoven werd om een tegenaanval op de terreinwinnende bestrijders te ondernemen, moet erkennen, dat er nog veel gebrek in de U.S.S.R. geleden wordt.

Het lijkt er voorloopig nog niet veel op, dat de voorspellingen van Stanley Jones in vervulling zullen gaan. Met eenige bezorgdheid ziet deze auteur een tijd van welvaart in Rusland naderen. Er is z.i. veel kans, dat de levensstandaard van deze natie omstreeks 1937 op één lijn zal komen te staan met die van het Westen. „De ontferden“, zoo luidt het, zullen „dit argument begrijpen“. Stanley Jones verwacht een groote crisis in de „kapitalistische landen“ als gevolg van het toenemend productie- en consumptie-vermogen der Sovjet-Unie.

Maar van zulk een toename is nog weinig te bespeuren.

• • •

Nu moeten we steeds met beschouwingen over den economischen toestand van het Russische rijk voorzichtig zijn. Wie kan zeggen, hoe die over tien, twintig jaar, ook wanneer het huidige bewind zich handhaaft, is? Een land met zooveel hulpbronnen en grondstoffen zal, naar den mensch gesproken, zeker enorme hoeveelheden goederen kunnen produceren.²⁾ Het is verkeerd om angstig te zijn, wanneer er gunstige cijfers betreffende het voortbrengingsvermogen der Sovjet-Republiek verschijnen, het is verkeerd om blijde te zijn, wanneer ongunstige mededeelingen ons bereiken. Een dergelijke wisseling van stemmingen verzwakt den geestelijken weerstand.

Al heeft het Russische volk alle banden met den Schepper doorgesneden, al is de huidige armoede het directe gevolg van zijn opstand tegen God, al plukt het de wrange vruchten van zijn demoni-

1) Zie „Economie“, Nov. 1936: „Of ook de ontwikkeling van het tweede vijfjarige plan wederom en in dezelfde mate gekocht is met de armoede der bevolking, is naar mijn meening niet stellig te bewijzen, al staat wel vast, dat de welstand in het Russische rijk ver bij die van de meeste andere deelen van de wereld ten achter staat. De indruk is, dat de toestand sinds 1932 nog niet veel verbeterd is.“

2) Deze correspondent wordt ook dikwijls door de Webb's geciteerd.

3) V.g. Sidney J. v. d. Berg: „Het land is ontzaglijk rijk aan bodemschatten: goud, platina, olie, kolen en metalen in geweldig hoeveelheden... En, ondanks de meest ondoelmatige leiding van industrie en maatschappij, zal Rusland langzaam vooruitgaan.“ (Aangehaald door de N. R. Crt. van 16 Nov. avondblad, uit de „Vrije Democraat“.)

schen afg
zij even
zijn laste

De crit
op de be
richien.
zou mog
vlekken
kleed van
den gruw
in de uite
kiemen va
gende ha

Een on
moet, wil
van haar
schen (n
kundig, s
cipia, wa
worden.

Aan de
practijk
beurt wee
teft der
varingen,
fisch expo
de „betoo
bestudeeri
bolsjewist
al mag m
uitkomste
op de Ru
een grond
Republiek
weerleggi
de „vrien
uitwerking
drijving n
conclusies
gen; alle
schenken.

Een me
pas versel
vakvereen
titled: „Is
naar waa

De vers
voor de k
kringen. I
gemerkt,
geluid ho

Menige
kans. Er
„verzächt
tekortkom
begrijpeli
ven, de
listische
rechtvaar
was groot
kwam, zo
deel uit d
van het „
lijk terrei
waren ve
Christende
niets moe
voor de „
wat de l
beste bed
standhede
onwaardig
tegenwoor

Het is e
vlakkige
broken w
tische exp
lijke balu
En die l
ons dat in
Groote v
levensmid
den en o
het leven

Het gelt
veel moeil
vrijheid v
genoeg va
hangt. ov
heusch w
rijke leide
het onmog
uw land te
grondig

Dat gro
Wat hij in
zag, ontlo
Britsche
staan van

4) Stanley
pag. 131.
5) V.g. B
Russia“. In
over het Ru
Otto Schille
6) Hier is
„Retour des
Eccard“. D.
dat artikel a